

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om udskrivning af indkomst- og formueskatten til staten.

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 231) findes i tidenden sp. 7949, udvalgets tillægsbetænkning i tillæg B. sp. 3209).

Der var stillet 1 ændringsforslag i tillægsbetænkningen.

Uden for tillægsbetænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Ændringsforslaget sattes først til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Ændringsforslaget vedtoges uden afstemning.

Lovforslaget som helhed sattes derefter til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget

vedtoges med 93 stemmer mod 12; 55 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive stillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om kommunale personfradrag m.v.

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 238) findes i tidenden sp. 6553).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget

vedtoges enstemmigt med 158 stemmer; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive stillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden (sidste) behandling af forslag til folketingsbeslutning om ændring af forretningsorden for folketinget m.v.

(Første behandling af forslaget til folketingsbeslutning (nr. XXXII) findes i tidenden sp8023.).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Sagen sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Forslaget til folketingsbeslutning

vedtoges enstemmigt med 159 stemmer.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om Danmarks journalisthøjskole og institut for presseforskning.

(Lovforslaget (nr. 256) findes i tillæg A. sp. 5185, fremsættelsen i tidenden sp. 6785).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Camre: Det er med tilfredshed, mit parti har noteret fremsættelsen af lovforslaget om oprettelse af en statsfinansieret, omfattende teoretisk uddannelse af journalister og oprettelse af et statsligt institut for presseforskning. Vi finder, at det i høj grad er ønskeligt, at den nuværende kortvarige teoretiske uddannelse af journalister på to gange tre måneder afløses af en grundigere uddannelse.

Formanden: Jeg henstiller, at vi giver talerne en sidste chance her den sidste dag.

Camre: Ja, det er jo ikke så populært at skulle tale om en af de sidste sager på dagsordenen den sidste dag i folketingsåret, men jeg skal prøve at få det overstået så hurtigt som muligt.

Vi finder, at det er ønskeligt, at der også gennemføres en statslig betaling af denne uddannelse, ikke mindst under hensyntagen til pressens vanskelige økonomiske situation.

Jeg føler mig imidlertid ikke så sikker på, at den nye journalistuddannelse bør udformes sådan, som det fremgår af lovforslaget og af bemærkningerne til dette. Det er efter min opfattelse vigtigt, at den nye uddannelse har pressens egen tillid, det vil sige, at pressen føler et tilknytningsforhold til højskolen og har tillid til anvendeligheden af de elever, der udgår fra denne skole. Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at den nuværende journalistuddannelse tænkes afløst af en 4-årig uddannelse bestående af en teoretisk uddannelse på 2½ år på journalisthøjskolen efterfulgt af en praktisk uddannelse på en redaktion eller et andet godkendt uddannelsessted på 1½ år. Det bryder ganske afgørende med den nuværende udvælgelse af journalistelever. Hidtil er journalistelever blevet udvalgt af, skal vi sige mere end 100 chefredaktører. Efter lovforslaget skal statsministeren nedsætte et optagelsesnævn bestående af repræsentanter for pressens organisationer og journalisthøjskolen. Det betyder, at ganske få mennesker får afgørelsen af, hvem der skal uddannes til journalister. Jeg føler mig overbevist om, at en hel del af de egenskaber, som giver en god journalist, ikke kan læres på en skole. Det er egenskaber som gåpåmod, engagement i samfundsproblemer, evnen til at holde fast i en sag og ikke lade sig afvise, evnen til at omstille sig igen og igen til koncentration om nye sager, som man stadig må kunne engagere sig i. Det er også egenskaber som et godt helbred og evne til at leve i pressens ganske særlige atmosfære.

En meget stor del af de mennesker, som i dag påbegynder en journalistuddannelse, falder fra igen i løbet af det første halve til hele år. De finder ud af, at arbejdet er anderledes, end de havde tænkt sig, eller at de ikke har de fornævnte egenskaber.

Det vil efter min opfattelse være meget uheldigt, hvis fremtidige journalistelever først efter 2½ år på en skole skal ud og

prøve, om de overhovedet egner sig til arbejdet. En er måske overfølsom over for trykssvæerte og må så give op med 2½ år og en god del penge spildt. Således tror jeg, at den frafaldsprocent, som vi i dag ser for journalistelever, vil være lige så stor, om ikke større endnu, men altså optræde med 2½ års forsinkelse. Det vil skabe skepsis hos pressen over for elever fra journalisthøjskolen.

Efter min opfattelse bør vi se på såvel samfundets omkostninger som den enkeltes tab af tid, muligheder og penge ved valg af en forkert uddannelse og altså sikre, at uddannelsesvalget sker på så godt et grundlag af viden om egne evner og interesser og om uddannelsernes indhold, som det overhovedet er muligt.

Desuden finder jeg, at det er væsentligt for pressens funktion i et demokratisk samfund, at det er således, at der skabes en virkelig bred demokratisk adgang til at blive journalist, og at der ikke kræves særlige uddannelsesmæssige forudsætninger for at påbegynde uddannelsen hertil. Derfor tror jeg, at vi for journalistuddannelsens vedkommende bør tage hensyn til arbejdets ganske særlige egenart og lade et års praktisk uddannelse ved en redaktion indgå som det første led, derpå journalisthøjskolens 2½ år, og endelig praksis igen. På den måde kan man formentlig også forhindre en overproduktion af journalister, som ikke kan få arbejde. Risikoen er jo nemlig ganske enkelt, at chefredaktørerne, hvis de ikke har tillid til disse elever, ikke vil antage dem, når de kommer ud fra skolen, men ansætter andre.

Samtidig må vi kunne finde en adgangsmulighed til skolen for det fåtal, som nok er kvalificeret, men som ikke har mulighed for at få et lærested på en almindelig redaktion. Det er ikke ønskeligt at lægge et egentligt monopol på uddannelsen hos chefredaktørerne.

Det andet hovedpunkt i vores betænkkeligheder over for lovforslagets udformning er, at det vil gøre journalisthøjskolen til en selvstændig institution. Vi har bemærket planlægningsrådets betænkkeligheder på dette område, og vi deler i vidt omfang disse betænkkeligheder. Man kan nok opstille nogle betragtninger om, at pressen skulle være særlig glad for at have sin egen selv-

[Camre.]

stændige skole, men på den anden side er journalistens arbejde et så integrerende led i samfundet, at jeg tror, det vil være bedst for selve uddannelsen og for elevernes egen udvikling også uden for forelæsnings timerne, at uddannelsen er knyttet nært sammen med en eksisterende højere uddannelsesinstitution, f. eks. Århus universitet. Derfor finder jeg det også betænkeligt, at skolen skal være en selvstændig institution. Jeg tror også, at pressen vil være betænkelig ved en stor, ny selvstændig administration af en sådan skole. Det vil også blive en dyrere løsning end en tilknytning til Århus universitet.

En sådan tilknytning forhindrer ikke, at der oprettes et tilsynsråd for uddannelsen bestående af pressens organisationers folk, som føler et særligt ansvar over for denne uddannelse. En tilknytning til universitetet behøver heller ikke at betyde, at der bliver tale om en højere uddannelse. Der må skabes mulighed for en ordning, som tilgødeser denne uddannelses særlige vilkår og særlige forhold. Hensynet til en forhåbentlig nær fremtids uddannelsescentre betinger også, at der ikke oprettes en selvstændig, frit svævende skole.

Som følge heraf er jeg også betænkelig ved, at statsministeren skal have lagt uddannelsen ind under sit ministerium. Vi mener, at denne uddannelse ligesom alle andre bør ligge under undervisningsministerens ressort.

Vedrørende journalisthøjskolens styrelse kan jeg sige, at vi savner repræsentation for eleverne i hele styrelsen. Der er så at sige indbyggede konfliktmuligheder mellem studerende og ledelse i den påtænkte opbygning. Jeg synes, det er en forældet ledelsesform for en uddannelsesinstitution. Også disse problemer burde finde deres løsning ved, at uddannelsen blev indpasset i Århus universitet.

Tilsvarende betragtninger, som jeg her har gjort gældende, kunne anføres for instituttet for presseforskning. Vi finder, at det er nødvendigt, at dette institut er af meget høj forskningsmæssig kvalitet, og det bør knyttes nær til forskningen, f. eks. ved Århus universitet.

Alle disse ting må vi nu se på i et udvalg. Vi er som sagt positive over for selve ideen, med de forbehold, jeg her har nævnt, og jeg

beder statsministeren om at drage omsorg for, at forslaget genfremsættes så hurtigt som muligt efter folketingets sommerferie, således at vi kan få god tid til en grundig udvalgsbehandling.

Ellen Strange Petersen: For 3 år siden vedtog vi her i folketinget i enighed en lov om Danmarks biblioteksskole. Meget af det, der dengang blev sagt om nødvendigheden af en ændret og forbedret uddannelse af bibliotekarerne, kan med mindst lige så stor ret siges om statsministerens forslag om en forbedret journalistuddannelse. Man fik dengang, bygget oven på studentereksamen, en 4-årig uddannelse af folkebibliotekarerne, 3 års teoretisk uddannelse og 1 års praktik. Den socialdemokratiske ordfører, hr. Lysholt Hansen, sagde dengang, i 1966, at en afvikling af den traditionelle elevopklæring måtte gennemføres, man havde simpelt hen ikke lærepladser nok.

Akkurat den samme betragtning gælder for journalistuddannelsen. Der er ikke læresteder nok, og nogle af de få læresteder, man har, har alt for mange elever. Jeg har hørt om et provinsblad, der har 26 elever. Det kan ikke være forsvarligt, hvad enten man tænker på elevernes vel eller på læsernes, og så kræver man jo endda ikke i dag den samme forhåndsviden af en journalistelev som af en biblioteks elev.

Ved behandlingen af biblioteksloven sagde ordføreren for socialistisk folkeparti, hr. Poul Dam, at man lavede en uddannelsesghetto, fordi biblioteksuddannelsen var en lukket uddannelse og ikke førte videre. Jeg ved, der er adskillige bladfolk, der på samme måde nærer en vis bekymring over, at journalistuddannelsen foreslås startet med en forskole, således at et nævn skal afgøre, hvilke ansøgere der skal optages og dermed få mulighed for at blive journalistelever og senere journalister, mens det hidtil har været de enkelte redaktører, der afgjorde, hvem der kunne komme ind ved faget. Personlig deler jeg ikke den bekymring, tværtimod. Jeg anser det for betryggende for en interesseret ung mand eller ung pige — specielt for dem, der ikke kender nogen, der kender nogen — at det er et uvildigt nævn, der foretager optagelsen. Jeg tror nok, det er det mest demokratiske — dette være også sagt til hr. Camre.

[Ellen Strange Petersen.]

Nogle frygter for, at naturbegavelser skal blive afskåret fra at komme ind, fordi de ikke har de fornødne eksamenspapirer til starten; men selv den fødte pædagog kan i vore dage vanskeligt klare sig uden en vis dokumentation for viden. Er det rimeligt at vente, at de mennesker, der skal formidle kommunikationen gennem presse, radio og fjernsyn, kan klare sig bare med naturbegavelse og et godt helbred altså og nogen praktisk træning?

Der er to afgørende forskelle på det foreliggende lovforslag og på forslaget om biblioteksuddannelse. Den ene angår forarbejdet til lovforslaget, den anden den udbygning af uddannelsen, der er foreslået. Mens der til biblioteksuddannelsen var et helt utilstrækkeligt forarbejde, et par rundbordskonferencer, som udvalgsmedlemmerne først fik referat af efter første behandling, foreligger der her en betænkning om udbygningen af journalistuddannelsen i Danmark, afgivet af et udvalg, som den foregående statsminister nedsatte i 1967. Det fremgår klart af denne betænkning, at pressens organisationer, redaktører og journalister såvel som bladudgivere, meget stærkt går ind for en væsentlig forbedring af den teoretiske journalistuddannelse. Man har i årevis arbejdet på denne sag og har bragt betydelige økonomiske ofre for at få skabt den uddannelse, der findes i dag, og som man nu erkender er utilstrækkelig.

Alle parter, der har deltaget i forhåndsforhandlingerne, er, bortset fra en enkelt gruppe redaktører, nået frem til enighed om et forslag, der stort set er identisk med det, statsministeren har fremsat. Forslaget går ud dels på en grunduddannelse, som i opbygningen minder meget om bibliotekarernes, dels på en videregående uddannelse, knyttet til instituttet for presseforskning. Til grunduddannelsen stilles der ikke bestemte eksamenskrav, men det siges, at undervisningen på højskolen kommer til at ligge på et niveau, der forudsætter studentereksamen, højere forberedelseseksamen, højere handelseksamen eller lignende. Den egentlige optagelse finder sted efter skolen, der varer ca. 4 måneder. Derefter følger 1 års undervisning, 1½ års praktik og så igen et års skole med afsluttende

eksamen. Jeg finder det prisværdigt, at flertallet af dagbladenes folk er gået ind for denne ordning; det er vitterligt billig arbejdskraft, der forsvinder.

Forarbejdet har også omfattet forhandlinger med planlægningsrådet for de højere uddannelser, og forslaget om et institut for presseforskning synes præget netop af de bestræbelser, planlægningsrådet er talsmand for vedrørende integrering af højere uddannelser. Foruden forskning skal instituttet således etablere videregående uddannelse for studerende, der har gennemgået grunduddannelsen ved journalisthøjskolen, og i samarbejde med Århus universitet etablere en tillægsuddannelse med henblik på virksomhed i presse, radio og TV for studerende og kandidater fra universiteter og fra andre højere læreanstalter. Man sikrer sig derved, at der med henblik på videregående uddannelse ikke bliver tale om en ghetto.

Mens journalistuddannelsen hidtil nærmest har været at sammenligne med en lærlingeuddannelse, hvor mestre og lærlinge i forening stort set har bekostet uddannelsen, bringes denne efter forslaget nærmest ind på linje med lærer- og bibliotekaruddannelsen, og som selvejende institution får journalisthøjskolen en status, der svarer til mange andre læreanstalter, handelshøjskoler, teknika m. v. Jeg tror, det er en rigtig ordning. Det vil sige, at staten skal afholde de egentlige driftsudgifter, og at eleverne skal være stillet som andre under uddannelse med hensyn til at søge ungdommens uddannelsesfond m. v. Det må betragtes som en rimelig ligestilling med andre unge under uddannelse.

Jeg kan på mit partis vegne anbefale hovedlinjerne i lovforslaget. Udgifterne for staten er i størrelse som for et middelstort gymnasium: anlægsudgifter ca. 13 mill. kr., de årlige driftsudgifter fra 1974 4,6 mill. kr.

Der kan være enkeltheder at se nærmere på under det kommende udvalgsarbejde. Jeg mener personligt ligesom hr. Camre, at den tilknytning, man ønsker til Århus universitet, gør det rimeligt, at højskolen inden alt for længe kommer til at høre ind under undervisningsministeriet. Men jeg tror, at det haster med en udbygning af journalistuddannelsen, og her på falderebet vil jeg udtale håbet om, at dette sidste lovforslag

[Ellen Strange Petersen.]

på dagsordenen kan blive et af de første, vi kommer til at behandle i den nye folketings-samling.

Merete Bjørn Hanssen: Det er betydningsfuldt og påkrævet, at vi med statsministerens forslag til lov om Danmarks journalisthøjskole og institut for presseforskning nu fra april 1971 kan imødesee en udbygning af journalistuddannelsen her i landet.

Naturligvis må det fremkalde mange overvejelser, at den hidtidige håndværksmæssige uddannelse — statsministeren kalder den en værkstedsuddannelse — som kun langsomt og småt har fået teoretiske supplement, nu foreslås ændret med hovedvægten lagt på den teoretiske side af sagen, sådan at 2½ års teoretisk uddannelse suppleres med 1½ års praktisk.

Nu ser man for det første ikke, at noget andet fag, som har et element af talent som forudsætning, kan klare sig uden fortsat at udbygge talentets skoling. For et fag, der i en grad som journalistikken bygger på faktisk viden og meddelelse i en alment forståelig form af denne viden, må derfor skolingskravet især omfatte meddelelse af faktisk viden.

Imidlertid er det i sådanne fag altid nødvendigt at holde tilgangsvejene vidt åbne, og jeg beder derfor statsministeren bekræfte, at det med statens kommende overtagelse af udgifterne ved journalistuddannelsen ikke er hensigten at udelukke tilgang til og beskæftigelse i faget efter det, man kunne kalde naturmetoden, altså uden om uddannelsen.

Selv mener jeg, en åben adgang til uddannelsen er sikret adskillige steder i lovforslaget. Jeg tænker på bemærkningerne om, at der ikke stilles bestemte eksamensfordringer for optagelse til den ny journalistuddannelse, selv om undervisningen lægges på et niveau svarende til højere forberedelseseksamen, handelseksamen, studentereksamen eller noget tilsvarende.

Jeg tænker på ansøgenes ret til at blive indstillet til optagelsesprøve, såfremt en chefredaktør har sikret vedkommende en praktikantplads, på presseinstitutets forskellige opgaver med hensyn til tillægsuddannelser og videregående uddannelser og på journalisthøjskolens opgaver med efter-

uddannelse og specialkurser. De sidste vil også navnlig have betydning for fagets nuværende udøvere. Mit parti lægger megen vægt på, at tilgangsvejene således holdes åbne.

Gennem indstillingsretten og den virksomhed, der er tiltænkt det foreslåede uddannelsesråd, bevares der gennem hele uddannelsesforløbet — ikke blot den praktiske del — en nær tilknytning til og et nært samarbejde med den praktiske journalistik. Da uddannelsen er udformet med en teoretisk og en praktisk del, har det, navnlig fordi den praktiske del ligger midt i forløbet, afgørende betydning, at der skabes klare regler for praktikantordningen. Jeg håber, at dette kan tages op i det kommende udvalgsarbejde. Det mest naturlige må her være, at der findes en ordning under uddannelsesrådet, således at også journalisthøjskolen er repræsenteret. Der må være en rimelig sikkerhed for, at en studerende kan fuldføre sin uddannelse med den praktiske del, ligesom redaktionerne har et krav på at være frit stillet i valget af uddannelsessøgende medarbejdere.

Det er ganske selvfølgelig, at der blandt den nye uddannelses kompetente organer også lovfæstes et studerendes råd, og i udvalget vil det nok være praktisk at se nærmere på dets beføjelser med henblik på en afklaring af medansvaret.

I sin fremsættelsestale siger statsministeren, at den omstændighed, at dagspressen arbejder under økonomisk vanskelige vilkår, taler for, at staten overtager alle udgifter ved journalistuddannelsen. Af forarbejderne til lovforslaget fremgår, at det for den teoretiske del af uddannelsen på journalisthøjskolen gælder, at den er gratis, og at der til denne uddannelse herefter vil kunne søges støtte fra ungdommens uddannelsesfond, medens det for praktikanttjenestens vedkommende må forventes, at pressens og journalisternes organisationer finder en afløsning for de bestående elevaftaler.

Medens journalisthøjskolen bevares som en selvejende institution med status i forhold til staten som handelshøjskoler og teknika, vil institut for presseforskning blive en rent statslig institution. Nødvendigheden af at have en videnskabelig forskning som forudsætning også for en udbygget journalistuddannelse er anerkendt fra alle sider, og

[Merete Bjørn Hanssen.]

den særlige udformning, instituttet har fået i dette lovforslag med nær tilknytning såvel til journalisthøjskolen som til Århus universitet, afskærer ingen muligheder for en senere integrering i et egentligt uddannelsescenter.

Jeg har med særlig interesse bemærket mig, at instituttets første opgave bliver at foretage videnskabelige undersøgelser af pressens og andre massemediers struktur og virksomhed og af andre emner i naturlig sammenhæng hermed. Jeg lægger her navnlig vægt på, at instituttet også skal beskæftige sig med andre massemedier end den trykte presse. For både massemedieforskningen og megen anden forskning er det i dag et internationalt problem, at strømme af samtidshistorisk kildemateriale rent bogstaveligt forsvinder ud i den blå luft. Jeg behøver næppe over for statsministeren at gå i detaljer med, hvor ufuldstændig den historiske beskrivelse af hans politiske karriere og indsats vil blive, uden at TV-dimensionen kommer med. Men netop for at denne dimension ikke skal hvile mere på myte end på facts, er det egentlige kildemateriale en nødvendig forudsætning.

Jeg mener ikke, at det er muligt her ved opbygningen af den ny journalistuddannelse og af presseforskningsinstituttet at udvide med øgede arbejdsopgaver og deraf følgende øgede udgifter. Men jeg ville gerne høre en principtilkendegivelse fra statsministeren om, at en forudsætning for, at presseforskningsinstituttet kan foretage videnskabelige undersøgelser af andre massemedier end avisernes virksomhed, er, at det fornødne kildemateriale sikres gennem registrering af radios og TVs udsendelser, særlig på det samtidshistoriske område. Danmarks radios registreringspligt har ofte været efterlyst, og jeg nærer med mine udtalelser intet ønske om at fritage Danmarks radio for denne pligt og nogle af de dermed forbundne udgifter.

Det må derimod være rimeligt principielt at udpege institut for presseforskning som

stedet, hvor materialet afleveres og er tilgængeligt for forskningen. Da loven her foreslås revideret senest i folketingsåret 1976-77, var det ønskeligt i mellemtiden at få skabt forudsætninger for at standse tabet af samtidshistorisk kildemateriale.

Jeg skal slutte min anbefaling af det foreliggende lovforslag med at understrege, at regeringspartierne hermed binder sig til at øge investeringerne i ungdommens uddannelse med yderligere over 13 mill. kr., regnet i sidste års priser. Det kan ikke være for meget at ofre på at formidle udbyttet af vore øvrige store investeringer på dette område.

Samuelson: Det er glædeligt, at dette lovforslag er blevet til i enighed med journalisternes organisationer. Det lovforslag, som foreligger her, er vel en indirekte form for statsstøtte til pressen, som ingen yderligere konsekvenser har. Det er meget vigtigt, at det i lovforslaget omtalte institut for presseforskning bliver en selvstændig institution, der derved bliver holdt uafhængig af interesseorganisationerne.

For journalisthøjskolen må det være en væsentlig opgave at finde ud af, hvordan meningsdannelsen foregår, og få lært eleverne det. Der er foretaget visse former for sociologiske undersøgelser herhjemme, men da de har været ude af kontakt med mediernes faktiske vilkår, har de ikke været særlig gode.

Det er tydeligt, at lovforslaget bygger på den tanke, at uddannelsen på journalisthøjskolen hidtil ikke har været tilstrækkelig god. Den gamle journalistuddannelse slår ikke længere til. Den tid er forbi, hvor mange aviser konkurrerede indbyrdes og brugte megen spaltepads på at korrigere hinanden. Den magtkoncentration, der har fundet sted i de senere år inden for dansk presse, betyder, at det ikke alene er chefredaktørerne, der sidder med stor magt, men også den enkelte journalist. Det er derfor af meget stor betydning, at de unge journalister forstår rækkevidden af, hvad de laver.

[Samuelson.]

Derfor er vi også meget glade for forslaget om presseforskningen. Det er et område, hvor der i øjeblikket næsten intet sker i Danmark. Der forefindes kun ganske enkelte studier om, hvordan pressen har behandlet enkelte sager, og her har det kun været ganske enkelte blade, der har været inddraget i undersøgelserne. Presseforskningen er ikke noget, interesserede lægmænd kan lave med venstre hånd. Der må skabes et professionelt korps af folk, der først er i stand til at samle alt det op, som man har fundet ud af i andre lande med hensyn til metoder og resultater, og her vel først og fremmest i USA. Dernæst må erfaringerne bruges med henblik på danske forhold.

En af opgaverne må være at finde ud af, hvordan påvirkningen af folk foregår. Er det gennem den personlige kontakt, gennem radio og TV eller gennem aviserne, eller er det lige meget af hver? Er det den nøgterne nyhedsformidling eller den mere følelsesmæssige agitation, der betyder noget?

Presseforskningsinstituttet må også undersøge de økonomiske problemer i forbindelse med bladdøden. Hvad er det, der gør, at Ekstra Bladet kan sælges i Vestjylland, mens det kniber mere for Berlingske Tidende? Hvorfor døde Dagens Nyheder med 20.000 abonnenter, mens Damsgaard i Fjerritslev indtjener det daglige brød med 2.500 abonnenter?

Også den udenrigspolitiske nyhedsformidling må tages op til undersøgelse. Hvem bestemmer, hvad der kommer frem til den danske befolkning, og hvad betyder det, der kommer frem?

Alle disse opgaver beviser, hvor vigtigt det er, at vi får oprettet et presseforskningsinstitut. De monopoliserede mediers journalister har en tillidsstilling over for samfundet, som gør det helt urimeligt at nøjes med en kortvarig journalistuddannelse. Der må en grundig uddannelse til, således at man finder de rette folk frem. Man kan ikke som tidligere regne med, at journalistfaget befolkes med begavede folk med en speciel politisk interesse, ofte folk fra miljøer, hvor man ikke havde nutidens meget lette adgang til en højere uddannelse. Der har måske været en tendens i de senere år til, at det har været en modeuddannelse blandt studenter

og realister, som måske ikke altid har været af lige høj kvalitet.

Da journalisternes vigtigste opgave er at overvåge samfundsmagten, må de have en ordentlig uddannelse, således at de kan orientere befolkningen på en rimelig måde, og således at de ved, hvad det er, de skal lave. Af disse grunde er vi glade for lovforslaget, og vi glæder os til at gense det til efteråret.

Poul Dam: Det må siges, at de fire ordførere har afgræsset området så stærkt, at der ikke er så forfærdelig mange græsstrå tilbage at finde for mig, men for skams skyld skal man da komme med enkelte bemærkninger.

Det interessante ved dette forslag er, at man her har taget et område, hvor en uddannelse er nødvendig, og ladet dem, der hidtil ikke har fået nogen uddannelse, men sidder på arbejdet, og deres fremtidige arbejdsgivere bestemme, hvordan uddannelsen skulle være. Der er så at sige ingen repræsentanter — ud over naturligvis den højtærede statsminister — for offentligheden, for dem, der er massemediernes brugere, og måske også for dem, der bliver brugt af massemediernes.

Spørgsmålet er, om det nu ikke er ganske væsentligt, at vi har massemediernes for samfundets skyld, for brugernes skyld. Hvad er det, vi ønsker os af massemediernes? Vi ønsker os måske noget helt andet end den hidtidige presse, og end den hidtidige presses folk kunne tænke sig. Vi ønsker måske også en journalistuddannelse, der ikke lægger så megen vægt på det skrevne ord, men hvor evnen til at udtrykke sig i det talte ord bliver mere fremtrædende. Vi har udmærkede radio- og TV-journalister, men vi ved, at det for dem alle er en omstillingsproces af ganske lang varighed, før de kan frigøre sig fra det skrevne.

Ønsker vi os egentlig, at dette i praksis skal blive et monopol for folk med en bestemt uddannelse, uddannet fra en institution, der er tilknyttet et af vore universiteter? Er vi ikke mere interesseret i at få en gruppe mennesker bag massemediernes med en bred, forskelligartet række af erfaringer? Måske folk, som har skaffet sig deres viden selv. Det var ikke så ualmindeligt i gamle dage. Vi har en række store navne i dansk journalistiks historie, som netop var selv-

[Poul Dam.]

lærte, og som, fordi de var selvlærte, turde vove det nye. Der var engang en sprælsk, moderne, frisindet avis, der hed Politiken, som dengang brød nye veje, netop fordi man ikke følte sig bundet af det gamle mønster, fordi man ikke var opdraget i det gamle mønster.

Forslaget her vil naturligvis konsolidere det gamle mønster. Det kan ikke andet, og spørgsmålet er, om man ikke netop på dette område skulle turde vove en helt ny uddannelsesinstitution. Jeg tror, det er vigtigt, at folk selv skaber sig deres uddannelser, og derfor kunne jeg tænke mig en journalisthøjskole, der var elevledet, hvor det var de studerende selv, der bestemte pensum, der bestemte hele arbejdsformen. Det, der skal til, er et bredt område af kundskaber, ikke nødvendigvis de meget snævre. Jeg bemærker, at der står ingen steder nævnt, at journalisterne også skal lære at skrive godt, men det er der vel også nogen der gerne ville prøve; der er i hvert fald nogle journalister, der kan det.

Hvorfor kunne man ikke tænke sig, at netop her fik man en skole, hvor eleverne, de studerende, selv kunne udvælge sig deres pensum, selv kunne tilrettelægge studiet? Det kunne gøres, og det ville tjene massemediernes fremtid, hvis man turde vove en sådan ny idé. I hvert fald er jeg enig med hr. Camre i, at en selvejende institution, ledet udelukkende af fagets folk med en meget svag kontrol fra det offentlige og uden nogen som helst placering af de studerende i bestemmende organer, det hører ikke rigtig det herrens år 1970 til, for før i 1970 bliver vi formodentlig ikke færdige.

Kjær Rasmussen: Journalistuddannelsen har hidtil været opbygget som en håndværksuddannelse på mange måder i stil med mesterlæren. Eleverne har fået deres uddannelse på redaktionerne, og deres læremestre har været de uddannede journalister. Med gennemførelsen af dette forslag bliver journalistuddannelsen tilrettelagt sådan, at teorien sættes i første række.

Naturligvis har en sådan ordning både fordele og ulemper. Journalistelever er ofte blevet udnyttet som billig arbejdskraft for bladene, og desuden har uddannelsen på redaktionerne betydet, at mange journalister

er blevet oplært efter forældede principper, samtidig med at de er blevet søgt påvirket af det bestemte samfundssyn, der har præget deres arbejdsplads. Det siger sig selv, at dette har medført en tendens til at uddanne såkaldt gode, borgerlige journalister.

Kun få vil vel græde over, at disse tilstande nu ændres, men vi kan ikke komme bort fra, at den nuværende ordning også har haft sine fordele. Elevtiden starter med en læretid, i hvilken der udbetales en elevløn, og med den kummerlige uddannelsesfinansieringsordning i erindring har dette naturligvis betydet, at også unge fra mindre velstillede hjem har kunnet uddanne sig til journalist.

Jeg kunne godt tænke mig at rette et spørgsmål til statsministeren, og det skal være: hvordan bliver den økonomiske stilling for journalistelever ved Danmarks journalisthøjskole, hvis dette forslag gennemføres?

Skolens organisation og opbygning, som den er angivet i forslaget, giver ikke helt de rette muligheder for eleverne. De studerende repræsenteres af de studerendes råd, hvilket skulle indebære, at status kommer til at svare til den, der gælder for studerende på andre højere læreanstalter. Men den er jo langt fra indflydelsesrig, denne status betyder bare, at de studerende har ytringsfrihed og intet andet. Vi synes, det er yderst beklageligt, at de studerende ved journalisthøjskolen ikke skal være repræsenteret hverken i højskolens uddannelsesråd eller bestyrelse. Ved nærmere eftertanke vil statsministeren sikkert også give mig ret i, at disse forhold må ændres. Der er simpelt hen ingen undskyldning for, at overgæmte fordomme skal fortsætte usvækket. Jeg har da også et håb om, at når dette forslag nu har været til lagring en sommer over, så vil det komme tilbage i forskønnet udgave på dette punkt, men det skulle da glæde mig at få en bekræftelse fra statsministeren på dette, selvfølgelig.

I øvrigt hilser vi det udbyggede institut for presseforskning velkommen, men man kunne nok sætte spørgsmålstegn ved, om det er særlig logisk, at dette forskningsinstitut får som en af sine opgaver at give tillægsuddannelse i journalistik. Det synes, som om denne opgave var bedre egnet for journalisthøjskolen.

[Kjær Rasmussen.]

Endelig til slut et par bemærkninger om undervisningens formål ved den nye skole. Vi mener også, at det er rigtigt, som statsministeren konstaterer, at journalisten har brug for kundskaber. Disse kundskaber kan han imidlertid erhverve sig mange steder, f. eks. via en studentereksamen el. lign. Kundskabstitlegnelsen behøver ikke nødvendigvis at foregå på selve højskolen, men jeg må naturligvis erkende, at de samfunds-betonede fag har en naturlig og nødvendig plads dér. Vi tror, at det er uhyre vigtigt, at de studerende først og sidst opøves i journalistisk metode og kritisk holdning, ud fra den betragtning, at journalistens første pligt ud over den rene nyhedsformidling er den kritiske holdning over for folketing — hvor ubehageligt det end kan være — over for erhvervsliv, ja, over for alt simpelt hen, hvad der foregår i samfundet.

Det, jeg her har givet udtryk for, er ikke spor selvfølgelig; ser man på pressen i almindelighed, ja, så er det meget beskedent, hvad der findes af dybtgående kritisk holdning.

Til allersidst en bemærkning om public relations. I forslaget nævnes den i samme åndedrag som journalistisk virksomhed, men jeg tror da ikke, det til syvende og sidst kan være statsministerens mening, at man uden videre kan sætte lighedstegn mellem de to ting. Jeg tror da nok, at statsministeren i virkeligheden er klar over, at PR-virksomhed mere har at gøre med den reklamevirksomhed, som statsministeren selv er ekspert i, end med journalistisk virksomhed. Journalisten bør være kritisk, dér hvor PR-manden går sælgerens ærinde, og det tør siges, at der er en væsentlig forskel.

Som man har kunnet forstå, er det vor opfattelse, at det foreliggende forslag bør ændres på nogle punkter, inden det fremsættes igen i næste samling, men jeg går ud fra, at hensigten med at fremsætte forslaget netop nu også var den at få nogle tilkendegivelser her fra tingets partier.

Statsministeren (Hilmar Baunsgaard). Jeg vil gerne takke ordførerne for den villige indstilling, der er givet udtryk for her i dag over for det nye, som ligger bag forslaget om oprettelse af Danmarks journalisthøjskole. Der må selvsagt være nuan-

cer i vurderingen. Der kan være grund til at understrege visse principielle ting, som ikke kan antages for endeligt løst med fremlæggelsen og senere etableringen af en sådan journalisthøjskole.

Jeg synes, hr. Camre har ret i, at selvfølgelig bør et udvalg drøfte, om det principielt er rigtigt, at det er en selvejende institution, eller det bør være et led i en universitetsuddannelse. Jeg har lagt vægt på — det er nu engang den form, vi har, og jeg anser den i øvrigt for god — når et principielt forslag kommer til behandling, at man da lægger det frem i en samling, så det kan ligge en sommer over, forudsat at de forventninger opfyldes, som er begrundelsen for en sådan fremgangsmåde: at der rejser sig en diskussion, inden folketinget igen tager sagen op.

Jeg vil gerne understrege, at bag tanken om en selvejende institution står et samlet udvalg — og det vil sige repræsentanter for både journalister og dagspresse — som foretrækker denne form.

Det samme gør sig for så vidt gældende vedrørende det andet principielle spørgsmål, der blev rejst, om ikke al uddannelse bør samles under undervisningsministeriet. Jeg er principielt enig i den opfattelse. Jeg vil sige om dette, at jeg tror, det ville være hensigtsmæssigt — men netop noget af det bør vi drøfte — at vi ikke træffer den afgørelse, førend skolen er etableret. Vi har jo haft adskillige eksempler på, at det udmærket kan lade sig gøre senere at drage den konklusion, som hr. Camre efterlyste. Men jeg skal ikke tilbageholde, at jeg principielt har den samme opfattelse, at det er hensigtsmæssigt at centralisere undervisningsområderne under ét ministerium.

Jeg vil gerne nævne — det er der virkelig noget principielt i, flere af ordførerne var inde på det, og jeg føler meget trang til at understrege behovet for virkelig at få det med i debatten — at der ikke med etableringen af denne uddannelse er tilstræbt en adgangsbegrænsning til faget. Jeg er fuldstændig enig med det ærede medlem fru Merete Bjørn Hanssen og andre, som drog det frem. Det fremgår med al ønskelig tydelighed, at der ikke er tilsigtet en adgangsbegrænsning med et kriterium i en eller anden eksamen.

Personlig er jeg af den opfattelse, at vi

[Statsministeren.]

vil også efter etableringen af denne uddannelse komme til at se to fremtrædende typer af journalistiske medarbejdere. Den nyeste form er måske nok den, der i øjeblikket synes at være den stærkeste tendens til, nemlig at man på dagbladene — det er ifølge sagens natur i særlig grad de store — samt i massemedierne antager egentlige eksperter på specialområder, hvor dette at have en journalistisk evne er en forudsætning for, at man kan blive god til at præsentere sine synspunkter, men alligevel ikke er den afgørende forudsætning. Desuden vil der være den type, som stadig dominerer pressen, og som jeg tror vil få en absolut bedre uddannelse og et bedre grundlag med dette lovforslag, dér hvor man lægger vægt på den egentlige journalistiske kunnen og siger, det er det, der er det afgørende.

Jeg er enig med det ærede medlem hr. Poul Dam i, at dette at kunne skrive vil nok stadig vise sig at være noget ganske væsentligt for en journalist. Men jeg synes, det hænger meget sammen med dette, at man ikke er indstillet på en adgangsbe-grænsning, men at det klart er angivet, at kriteriet for optagelsesprøven skal være, at denne optagelsesprøve skal lægge vægt først og fremmest på at vurdere ansøgerens evne for journalistik. Det anser jeg for meget, meget væsentligt. Det markerer klart, at der her er adgang til en fri uddannelse, hvor man lægger vægt på evnen, talentet for det fag. Det er jo rigtigt, som det ærede medlem fru Merete Bjørn Hanssen sagde, at her står man over for et fag, hvor talent ikke er at foragte.

Det forekommer mig også at være noget principielt, når hr. Poul Dam var inde på, at eleverne selv skulle fastsætte pensum. Nu har jeg den vane, at jeg prøver altid at sætte mig selv i de pågældendes situation, og jeg tænker tilbage på de ikke særlig imponerende eksaminer, jeg har skullet bestå, og spørger: hvis jeg nu havde haft adgang til som elev selv at fastsætte pensum, hvad var så sket? Jeg må tilstå, at for mit vedkommende føler jeg mig overbevist om, at mine eksamenskarakterer var blevet bedre, men at min viden formentlig ikke var blevet det. Derfor vil jeg alligevel sige, at det var nok at gå lidt for langt. Men vi

ved fra alle uddannelser i øjeblikket, at der er et problem her, som man bør drøfte og også gerne bør drøfte i denne sammenhæng.

Må jeg sige om instituttet for presseforskning, at jeg anser dette for noget meget værdifuldt. Jeg forstår godt, at hr. Samuelsen pegede på enkelte interessante træk, der ligger bag den øjeblikkelige dagbladssituation; jeg synes også, det kunne være interessant, hvis man kunne få at vide, hvordan det kan gå til, at Ekstra Bladet kan sælges i Vestjylland. Det, vi ved, er nok, at Ekstra Bladet tror selv, de ved det. Det er jo tit, man kommer i den situation at forveksle efterrationalisering hos sig selv med forudseenhed. Men der er et problem, det er da klart, og det er væsentligt, at man med den vældige indflydelse, pressen og de øvrige massemedier har og bør have, får givet det videnskabeligt bedst tænkelige grundlag for at få forsket dette område.

Jeg bemærkede, at det ærede medlem fru Merete Bjørn Hanssen sagde, at det var nok også rigtigt at få andre massemedier med end dagspressen, herunder TV og radio, og jeg forstod, at den risiko, der ville opstå, bl. a. var, at man derigennem fik et bedre grundlag for den historiske bedømmelse af min politiske indsats, hvis også TV-mediet kom med. Det til trods er jeg enig med det ærede medlem; jeg løber risikoen. Jeg mener, det er rigtigt. Vi må simpelt hen acceptere, at disse massemedier er her, og at de bliver her, og derfor må de selvfølgelig under den ene eller den anden form med.

Jeg vil gerne endnu en gang udtrykke håbet om, at der kommer en debat i gang, og her kan jo pressen, der for en gangs skyld får lov at beskæftige sig med et område, der vedrører dens egne forhold, yde et værdifuldt bidrag til, at der kommer en debat i gang, sådan at vi alle står, skal vi sige om muligt endnu bedre rustet til at tage forslaget op til behandling straks ved det næste folketingsårs begyndelse.

Til slut vil jeg gerne rette en tak til folketingets formand — det føler jeg trang til i mange henseender, men det er jo denne sag, jeg skal beskæftige mig med — fordi formanden har sat dette punkt på som det sidste forslag til behandling inden folketingets sommerferie; så har pressen og folketinget,

[Statsministeren.]

som jo, når alt kommer til alt, ikke kan undvære hinanden, og som, når alt kommer til alt, er to næsten lige vigtige led i vor demokratiske funktion, også fået pålagt at holde ud sammen til den bitre ende; og det synes jeg var udmærket.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Da der foreligger indstilling fra grupperne, skal jeg allerede i indeværende møde lade foretage valg af det udvalg, som det nu blev besluttet at nedsætte.

Man gik altså til:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om Danmarks journalisthøjskole og institut for presseforskning.

Valgt blev: *Ellen Strange Petersen, Hanne Budtz, Jørgen Jensen, Lis Møller, Merete Bjørn Hanssen, Jens Peter Jensen* (Sorø amt), *Johan Philipsen, Samuelsen, Skovmand, Stinus, Camre, Falk Hansen, Per Hækkerup, Søren B. Jørgensen, Bodil Koch, Waldemar Laurson og Poul Dam.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 2 medlemmer og 2 stedfortrædere til ankenævnet vedrørende visse landbrugs-ejendommers brug og overgang til selvejé.

(Jfr. tidenden sp. 7151).

Valgt blev: folketingsmand *Chr. Rasmussen* med stedfortræder folketingsmand *Teichert* og folketingsmand *Søren Andersen* med stedfortræder folketingsmand *Niels Ravn.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 2 medlemmer til det i naturfredningsloven omhandlede ankenævn for København og øernes amter.

(Jfr. tidenden sp. 8350).

Valgt blev: folketingsmand *Egon Jensen* og fhv. folketingsmand *Adolph Sørensen.*

Den sidste sag på dagsordenen var:

Valg af 2 medlemmer til det i naturfredningsloven omhandlede ankenævn for Jyllands amter.

(Jfr. tidenden sp. 8350).

Valgt blev: civilingeniør *Th. Claudi West,* Tønder, og folketingsmand *Søren Jensen.*

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Under henvisning til § 2 i lov nr. 555 af 4. oktober 1919 om oprettelse af Rask-Ørsted-Fondet med senere ændringer anmoder undervisningsministeren i skrivelse af 12. juni om, at der af folketinget må blive udpeget to nye medlemmer af Rask-Ørsted-Fondet for den resterende del af valgperioden 1. november 1967 til 31. oktober 1971 i stedet for forhenværende medlem af folketinget højesteretsdommer *Helga Pedersen* og forhenværende folketingsmand *Henry Gideon,* der begge har meddelt, at de ønsker at træde af fondet.

Til nye medlemmer har vedkommende gruppe udpeget *Johan Philipsen* og *Merete Bjørn Hanssen.* Jeg udbeder mig tingets samtykke til at lade valget foretage i indeværende møde. Dersom ingen gør indsigelse, betragter jeg samtykket som givet. (Ophold). Det er givet. De pågældende er her efter valgt.

Medlem af folketinget *Camre* har meddelt mig, at han ønsker til justitsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren sikre, at der, som et minimum, snarest indføres samme bestemmelser for motorkøretøjers indretning med henblik på at forhindre luft-

[Formanden.]

forurening, som er gældende i Sverige?"

Spørgeren ønsker skriftligt svar.

Medlem af folketinget Camre har meddelt mig, at han ønsker til indenrigsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Hvornår agter ministeren at indføre en fast maksimalgrænse for det tilladelige svovlindhold i fyringsolie?"

Spørgeren ønsker skriftligt svar.

Formanden: Der er ikke mere at foretage i dette møde.

Hvis det skulle blive nødvendigt at indkalde folketinget til flere møder i dette folketingsår, vil skriftlig meddelelse om mødets tidspunkt og dagsorden blive tilstillet tingets medlemmer.

Mødet hævet kl. 12.28.

Der blev ikke afholdt flere møder inden folketingsårets slutning.

Ved mødeperiodens slutning var der af medlemmer af folketinget i henhold til forretningsordenens § 20 stillet 5 spørgsmål til ministre med anmodning om skriftligt svar, og i tidsrummet indtil 15. september 1969 blev der stillet yderligere 63 sådanne spørgsmål.

Disse 68 spørgsmål findes anført nedenfor tillige med svarene fra ministrene.

Af *Ove Hansen* til justitsministeren (11. juni 1969):

„Billiger ministeren den fremgangsmåde, dommeren ved retten i Roskilde har anvendt for at sikre et vidnes tilstedeværelse i retten?"

Begrundelse.

Ved retten i Roskilde har dommeren afsagt en anholdelsesbeslutning over et vidne for at sikre hans tilstedeværelse i retten.

Jævnfør referater i dagspressen begrundes den usædvanlige fremgangsmåde med, at det pågældende vidne tidligere var tilsagt, men havde måttet sende afbud som følge af ferieophold i udlandet.

Ved hjemkomsten fra udlandet fik den pågældende på ny vidneindkaldelse, som han naturligvis var indforstået med at efterkomme.

Imidlertid hændte der det højst ejendommelige, at tilsagte vidne aftenen før vidneforklaringen ved 22.30-tiden blev afhentet af to uniformerede politibetjente og anbragt på politistationen, hvor han tilbragte natten og tiden indtil kl. 14.00 næste dag, da retsmødet fandt sted.

Justitsminister *Thestrups* svar (18. juni 1969):

Udebliver et lovligt tilsagt vidne uden at have lovligt forfald, kan retten i medfør af retsplejelovens § 178 blandt andet bestemme, at vidnet skal tages i forvaring ved politiets foranstaltning, indtil fremstilling for retten til afgivelse af vidneforklaring kan finde sted. Afgørelsen, der træffes ved kendelse, er judiciel.

Det vidne, som spørgsmålet drejer sig om, var tilsagt til at afgive forklaring under en domsmandssag ved Roskilde byret den 28. maj 1969. Nogle dage før dette tidspunkt meddelte han telefonisk politiet, at han skulle på ferie til udlandet og derfor ikke kunne møde. Politifuldmægtigen drøftede sagen med forsvareren, der ikke mente, at vidnet kunne undværes, og vidnet blev derfor underrettet om, at han ikke kunne fritages for mødepligten.

Dommeren i Roskilde byret har oplyst, at han ikke før retsmødet var blevet gjort bekendt med, at vidnet skulle rejse på ferie. Var dette blevet oplyst for ham, ville han have foreslået, at sagen blev omberammet.

Da vidnet udeblev ved retsmødet den 28. maj, blev der efter begæring af politifuldmægtigen afsagt anholdelsesbeslutning over ham, hvorefter sagen blev udsat til den 6. juni 1969, for at vidnet kunne blive afhørt.

Den 5. juni blev en tilsigelse til retsmødet den næste dag forkyndt for vidnet, som lovede stævningssmanden, at han ville give møde.

Inden tilsigelsens forkyndelse havde der vagthavende politiassistent imidlertid fået